

ДО ЮВІЛЕЮ В. Ф. ГЕНІНГА

Володимир Федорович Генінг належить до покоління вчених, що прийшли в археологію після Великої Вітчизняної війни. Цього року у нього подвійний ювілей — йому виповнюється 65 років, а також минає 40 років від початку наукової діяльності. За цей час зроблено чимало. Він опублікував близько 200 наукових праць (у тому числі 15 монографій), брав участь у багатьох конференціях та симпозіумах, які відбувалися у нашій країні й за кордоном, провів десятки експедиційних сезонів. Не можна не згадати викладацьку діяльність в Уральському державному університеті, роботу заступником директора Інституту археології АН УРСР, завідуючим відділом теорії та методики археології. Це провідні позначки життя, сповненого патхненною самовідданою праці, творчих звершень, пошуків нових шляхів у науці.

Серед тем, якими цікавився і продовжує розробляти Володимир Федорович, — стародавня історія фінно-угорських племен, інших народів Поволжя та Приуралля, теорія етнічних досліджень та проблема ранніх аріїв, використання статистичних методів та розкопки палеолітичних стоянок, проблема археологічної культури та теорія пізнання, обробка кераміки та реконструкція жіночого вбрання. Такий спектр наукових інтересів ювіляра.

Звичайно, на формування світогляду В. Ф. Генінга впливали різні фактори та обставини. Насамперед, спілкування із видатними радянськими археологами: О. М. Бадером, Г. Ф. Добецем, О. Я. Брюсовим, О. П. Смирновим, С. В. Кисільовим, В. М. Чернецовим. Напевне, не останнє місце у формуванні його особистості займали і самі умови Поволжя та Уралу, де посуможно живуть росіяни і удмурти, мордва та татари, чуваші та башкіри, де сучасні етнографічні елементи культури стають ключем до розуміння археологічних знахідок. Історизм, схильність до розробок загальних проблем, діалектичне поєднання теоретичного та конкретно-історичного у своїх працях, праг-

нення вийти за межі суто археологічного джерелознавства — ось основні риси його творчої індивідуальності.

А розпочинався цей шлях з туристських подорожей молодого вчителя із своїми учнями мальовничими кутками Пермської області, понад річкою Вішерою. У цих екскурсіях, біля Писаного каменю, були знайдені численні стародавні карбовані рисунки та проведені вдалі розкопки.

На наукові студії студента-першокурсника Пермського університету звернув увагу О. М. Бадер, під керівництвом якого В. Ф. Генінг працював у Камській експедиції протягом навчання (1947—1952). Володимир Федорович неодноразово згадував творчу атмосферу, яка панувала в університеті, коли старші, оволодівши азами археології, допомагали молодшим. Щоб захистити молодих, надати можливість проявити ініціативу, творчу вигадку й самостійність, їм доручались відповідальні завдання. До речі, цей досвід було згодом використано ним для підготовки спеціалістів-археологів в Уральському державному університеті.

У 1955—1958 рр. В. Ф. Генінг навчався в аспірантурі Інституту мови, літератури та історії при Казанській філії АН СРСР. На початку 1959 року він захистив кандидатську дисертацію «П'яноборська культура на Середній Камі».

З 1960 по 1974 рр. В. Ф. Генінг працює доцентом кафедри історії СРСР Уральського державного університету, очолює підготовку археологічних кадрів, керує Уральською археологічною експедицією, загони якої працювали від Волги до Іртиша. За час її роботи було видано 13 випусків «Вопросов археологии Урала». Навесні 1974 року він захищає докторську дисертацію «Етнічна історія Південного Прикам'я в I тис. н. е.» та восени цього ж року приїздить до Києва. Віднині його творчий шлях пов'язаний з Україною.

Працюючи заступником директора Інституту археології АН УРСР з наукової роботи (1974—1986), він концентрує увагу на розробці теоретичних проблем, займається організації охоронних експедицій. Це відбивається у створенні під його керівництвом відділу теорії та методики археології (1979 р.). Такий структурний підрозділ цілеспрямованої тематики з розробки методологічних проблем було створено вперше у вітчизняній археології. Два періоди життя — уральський та український — в основному відповідають і двом провідним напрямам творчості В. Ф. Генінга. Це дослідження у галузі Урало-Сибірської археології та теоретико-методологічні питання. Це дві сторони, два крила його творчості, взаємообумовлені та доповнені одне одним.

З повною відповідальністю можна сказати, що В. Ф. Генінгом тут зроблено багато. З Урало-Сибірської тематики на основі широких польових досліджень ним було виділено понад десяток археологічних культур. Серед них чегандінська, азелінська, ломоська та інші. Для пам'яток епохи великого переселення народів доведено існування 12—14 етнічних компонентів серед матеріалів строкатої кушнаренківської епохи. Володимиром Федоровичем написані серії статей, присвячених етногенезу народів Волго-Кам'я: удмуртів, башкирів, марійців, ранніх болгар, походженню угорців та інші. Як наслідок роздумів над тими проблемами, що виникали під час проведення конкретно-історичних реконструкцій, виникли розробки теоретико-методологічних питань. Серед праць цього напрямку виділяються присвячені проблемі археологічної культури (АК). Основною рисою його підходу стає обґрунтування соціологічного змісту АК, її відповідність окремому суспільству.

Етнічні проблеми, присутні у багатьох розробках по етногенезу окремих народів, були узагальнені у монографії «Этнический процесс в первобытности» (1970), яка стала значним внеском у розробку соціологічної теорії етносу. У монографії «Очерки по истории советской археологии» (1982) подано аналіз деяких аспектів розвитку вітчизняної науки: впровадження марксизму, становлення організаційної структури, розвитку окремих напрямів. Ця тема продовжує розроблятися.

Останніми роками В. Ф. Генінг приділяв значну увагу логіко-гносеологічним аспектам археологічних досліджень. У двох монографіях («Объект и предмет науки в археологии» и «Структура археологического познания (проблемы социально-исторического исследования)») з цієї тематики розробляються питання, які тривалий час майже не порушувались.

Методи статистичної обробки кераміки та поховальних пам'яток, розроблені вченим, широко використовуються його послідовниками та колегами. Чимало зусиль було докладено до створення інформаційно-пошукової системи для ЕОМ, археологічна частина якої вже вийшла друком (1988).

Але опубліковані праці лише частково відбивають науковий талант Володимира Федоровича Генінга. Значне місце у його діяльності посідає також і науково-викладацька діяльність. Серед вихованців вченого Р. Д. Голдіна, Г. Б. Зданович, В. Д. Вікторова, К. П. Бунятян, В. В. Євдокімов, С. Ж. Пустовалов, Л. С. Гераськова, Ю. В. Павленко, О. Г. Колесников, А. І. Ганжа, О. М. Кудрявцева та ін. І зараз він приділяє багато часу роботі з молодими дослідниками. 1985 року йому присвоєно звання професора. Президія Верховної Ради Української РСР за значний внесок у розвиток археологічної науки та підготовку наукових кадрів нагородила його Почесною Грамотою.

Лаборанти й наукові співробітники, кожен, хто звертається до Володимира Федоровича за допомогою, дістає і розуміння, і пораду, і консультацію. Інтелігентність, стриманість, вимогливість до себе і підлеглих, підкорююча працездатність, полемічний дар, доброзичливість, вміння переконати своїх опонентів, бадьорість, снага до творчості привертає до нього колег та молодь.

Шановні товариші!

При Інституті археології АН УРСР створено науково-виробничий кооператив «Археолог», завданням якого є проведення охоронних досліджень пам'яток археології на об'єктах господарчого будівництва і в зонах новобудов республіки.

Терміни і якість виконання трудових умов гарантуються.

Керівництво кооперативу звертається до всіх господарчих і будівельних організацій, керівників шахт, кар'єрів, колгоспів і радгоспів з проханням надсилати замовлення на виконання археологічних досліджень за адресою:

252070 м. Київ-70

вул. Г. Сковороди, 96

науково-виробничий кооператив «Археолог»

тел. 416 23 04, 416 23 18.

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ АН УРСР ПРОПОНУЄ РАДЯНСЬКИМ ТА ІНОЗЕМНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ВИСТАВКИ УНІКАЛЬНИХ АРХЕОЛОГІЧНИХ ЗНАХІДОК,

- які знайомлять з
- палеолітичними пам'ятками України, знаряддями праці, побуту та мистецтвом найдавнішої людини
 - протомістами IV—III тис. до н. е. та світоглядом їх мешканців — перших землеробських племен Східної Європи
 - своєрідними культурами епохи бронзи, контактами Заходу та Сходу
 - шедеврами скіфського, античного та сарматського мистецтва, середньовічних кочовиків
 - яскравими сторінками історії слов'ян та Київської Русі
 - невичерпаними скарбницями української народної культури пізнього середньовіччя

Довідки за адресою: 252014, Київ-14, вул. Видубецька, 40
Інститут археології АН УРСР
Виставковий комітет,
телефон 295 35 81.